

הקדשים לְהוֹצִיא משם אֶת הַכֶּף וְאֶת
הַמִּזְבֵּחַ¹⁰⁴. וְשׁוּב קִדְשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו, וּפָשַׁט וַיֵּרֶד
למקווה וְטָבַל, עָלָה וְנִסְתַּפַּג. הֵבִיאוּ לוֹ בְּגָדֵי
זָהָב וְלִבְשׁ, וְקִדְשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו, וְנִכְנַס לְהַקְטִיר
קִטְרֵת שֶׁל בֵּין הָעֲרֵבִים וְלַהֲטִיב אֶת הַנְּרוֹת
כלומר להדליקם, וְקִדְשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו לפני פשיטת
בגדי הזהב וּפָשַׁט אותם.

הֵבִיאוּ לוֹ בְּגָדֵי עֲצָמוֹ - בגדי חולין שלו וְלִבְשׁ
אותם. וּמְלִיץ אוֹתוֹ כל העם עַד בֵּיתוֹ.

יּוֹם טוֹב - סעודה הִיָּה עוֹשֶׂה הַכֶּהֵן הגדול

במוצאי יום הכיפורים לְאוֹהֲבָיו בְּשִׁעָה שֵׁינְאָה בְּשָׁלוֹם מִן הַקִּדְשׁ לפי שהיו
כהנים שמתו בקודש, ואילו הוא יצא בשלום:

מנין בגדי כהן גדול ומנין בגדי כהן הדיוט

משנה ה

כֶּהֵן גָּדוֹל מְשַׁמֵּשׁ בכל ימות השנה בשעת עבודתו בְּשִׁמוֹנֶה כִּלִּים - בגדים,
וְהַהֲדִיּוֹט משמש בְּאַרְבָּעָה, ואלו הם: בְּכַתְנֵת וּמְכַנְסִים וּמְצַנְפֵת - מִין כּוּבַע
וְאַבְנֵט - חגורה. מוֹסֵף עָלָיו כֶּהֵן גָּדוֹל עוֹד אַרְבַּעָה: חֲשׂוֹן וְאַפּוֹד וּמְעִיל
וְצִיץ¹⁰⁵. בְּאֵלוֹ - רק כאשר הכהן הגדול לבוש בשמונת הבגדים נִשְׂאָלִין על ידו

ביאורים והרחבות

במדבר, שם נזכרו פר העולה ושבעת הכבשים והשעיר הנעשה בחוץ). ורבי עקיבא (מה טעמו)?
כדקתני טעמא "מלבד עולת הבקר אשר לעולת התמיד", אלמא מוספין עם תמיד של שחר
עביד להו. ורבי אליעזר האי "מלבד חטאת הכפרים" מאי עביד ליה (מה הוא לומד מפסוק זה)?
ההוא מיבעי ליה: על מה שזה מכפר זה מכפר (ר"א לומד משעיר פנימי לשעיר חיצוני שהוא מכפר
כמותו).

104. גרסינן בגמרא (ע, ב): "קידש ידיו ורגליו והוציא את המחטה". תנו רבנן: "ובא אהרן אל
אהל מועד" (ויקרא טז, כג) למה הוא בא? להוציא את הכף ואת המחטה (מקודש הקדשים), שכל
הפרשה כולה נאמרה על הסדר חוץ מפסוק זה. מאי טעמא? אמר רב חסדא: גמירי: (למדים
מפי המסורת) חמש טבילות ועשרה קידושין טובל כהן גדול ומקדש בו ביום, ואי אמרת
(המקראות) כסדרן כתיבי, לא משכחת לה אלא שלש טבילות וששה קידושין (לכן בהכרח יש
לומר שאין הסדר ככתוב).

105. בגמרא (עג, א) למדין מברייתא, על ההבדלים בין כהן גדול לכהן הדיוט, דתניא: דברים
שבין כהן גדול לכהן הדיוט: פר כהן משיח (שכה"ג מביא על שגגתו), ופר הבא על כל המצות
(אם כל העדה שגגה), ופר יום הכפורים, ועשירית האיפה (שכה"ג מביא בכל יום), לא פורע ולא
פורם (בשעת אבלות), אבל פורם הוא מלמטה וההדיוט מלמעלה. ואין (הכה"ג) מטמא לקרוביו,
ומצווה על התולה, ומוזהר על האלמנה, ומחזיר (במותו) את הרוצח (בשגגה מעיר מקלטו),
ומקריב אונן ואינו אוכל (בקדשים באותו יום), ואינו חולק (בקדשים), ונטול חלק בראש (מכל

בְּאוּרִים וְתָמִים 106. **וְאֵין נִשְׁאָלִין** באורים ותומים
לכל אדם **אֶלָּא** או **לְמַלְךְ** או **וְלְבֵית דִּין** הגדול או
וְלָמִי שֶׁהַצִּיבּוֹר צָרִיךְ בּוֹ 107:

פרק שמיני

דיני יום הכיפורים

משנה א

יוֹם הַכְּפוּרִים אֶסוּר בְּאֹכִילָה וּבִשְׂתֵּיהָ 108

ר' עובדיה מברטנורא
ולא מהרהר בלבו, אלא בקול
נמוך. ורוח הקודש לובשת את
הכהן ומביט בחושן. ורואה
אותיות בולטות בחושן כנגד
פניו עשה כך או לא תעשה כך.
לפי שהיו כתובים על אבני
החושן שמות של י"ב שבטים
ואברהם יצחק ויעקב ושבטי
יה, נמצאת כל האלפא ביתא
שם, ורוח הקודש היתה מודיעה
לכהן איך יצרף האותיות

הבולטות זו עם זו, עד שיבין משמעותן של הדברים: **אלא למלך וכו'.** דכתיב (במדבר כ"ו) ולפני
אלעזר הכהן יעמוד וגו', הוא, זה מלך. וכל בני ישראל אתו, מי שכל בני ישראל אתו לצאת
למלחמה. אחריו, זה משוח מלחמה [דהיינו] למי שצורך הצבור בו. וכל העדה, אלו סנהדרי גדולה:
ח א יום הכפורים אסור באכילה ובשתיה. אע"ג דבאכילה ושתיה ענוש כרת, משום דבעי

ביאורים והרחבות

קרנן שירצה), ומקריב חלק בראש, ומשמש בשמנה כלים (בגדים), ופטור על טומאת מקדש
וקדשיו, וכל עבודות יום הכפורים אינן כשרות אלא בו. וכולן נוהגות במרובה בגדים (כלומר
כהן גדול בזמן בית שני שלא היה שמן המשחה, אלא נתמנה על ידי לבישת ח' בגדים), חוץ מפר הבא
על כל המצוות (שלא היה מביא). וכולן נוהגות במשוח שעבר (כה"ג שירד מגדולתו) חוץ מפר
יום הכפורים ועשירית האיפה. וכולן אין נוהגות במשוח מלחמה, חוץ מחמשה דברים האמורין
בפרשה: לא פורע ולא פורם, ולא מטמא לקרוביו, ומצווה על הבתולה, ומוזהר על האלמנה,
ומחזיר את הרוצח, כדברי רבי יהודה. וחכמים אומרים: אינו מחזיר.

106. גרסינן בגמרא (עג, א): תנו רבנן: כיצד שואלין? השואל פניו כלפי נשאל, והנשאל פניו
כלפי שכינה. השואל אומר: "ארדף אחרי הגדוד הזה?" והנשאל עונה: "כה אמר ה', עלה
והצלח". רבי יהודה אומר: אין צריך לומר "כה אמר ה'", אלא "עלה והצלח". אין שואלין בקול,
שנאמר "ושאל לו", ולא מהרהר בלבו, שנאמר "ושאל לו לפני ה'". אלא כדרך שאמרה חנה
בתפלתה, שנאמר "וחנה היא מדברת על לבה". אין שואלין שני דברים כאחד, ואם שאל אין
מחזירין אלא על אחד, ואין מחזירין לו אלא ראשון, שנאמר "היסגירוני בעלי קעילה בידו,
הירד שאול וגו' ויאמר ה' ירד". והא אמרת אין מחזירין אלא ראשון (ודוד נענה על שאלה שניה)?
דוד שאל שלא כסדר, והחזירו לו כסדר. וכיון שידע ששאל שלא כסדר, חזר ושאל כסדר,
שנאמר "היסגרו בעלי קעילה אתי ואת אנשי ביד שאול? ויאמר ה' יסגירו". ואם הוצרך הדבר
לשניים מחזירין לו שניים, שנאמר "ושאל דוד בה' לאמר ארדף אחרי הגדוד הזה, האשיגנו?",
"ויאמר ה' לו רדף, כי השג תשיג והצל תציל". ואף על פי שגזירת נביא חוזרת (כגון יונה הנביא),
גזירת אורים ותומים אינה חוזרת, שנאמר "במשפט האורים". למה נקרא שמן אורים ותומים?
אורים שמאירין את דבריהן, תומים שמשלימין את דבריהן.

107. בגמרא (עג, ב) למדין: מנא הני מילי? אמר רבי אבהו: דאמר קרא "ולפני אלעזר הכהן
יעמד ושאל לו במשפט האורים" וגו', הוא - זה מלך, וכל [בני] ישראל אתו - זה משוח
מלחמה, וכל העדה - זו סנהדרין.

108. בגמרא (עג, ב) שואלין: מדוע הלשון במשנה "אסור", הרי ענוש כרת הוא? והשיבו
שמשנתנו מדברת באוכל חצי שיעור, שאיסורו מדרבנן. וגם ריש לקיש הסובר שחצי שיעור

וּבְרַחֲמֵיהָ וּבְסִיכָה של הגוף בשמן¹¹⁰ **וּבְנִיעֵילַת**
הַסַּנְדָּל¹¹¹ **וּבְתַשְׁמִישׁ הַמָּטָה**¹¹². **וְהַמְלֶךְ**
וְהַכֹּהֵן כל שלושים יום הראשונים **יִרְחֲצוּ אֶת**
פְּנֵיהֶם הואיל וצריכים להיות נאים, התיירו להם

ר' עובדיה מברטנורא

למתני שאר ענווין דלית בהו
כרת, תנא אסור. והני ה' ענווין
כנגד ה' ענווין הכתובים בתורה,
דשבת שבתון דאמור אל
הכהנים, ושבת שבתון דאחרי
מות, ובעשור לחודש דחומש

הפקודים, ואך בעשור לחודש דאמור אל הכהנים, והיתה זאת לכם לחקת עולם דאחרי מות,
בכולהו כתיב תענו ועניתם. והני דמתניתין נמי חמשה ענווין נינהו, דשתיה ואכילה אחת הן: המלך.
צריך שיתראה נאה דכתיב (ישעיה ל"ג) מלך ביפיו תחונה עיניך: והכלה. צריכה נוי כדי לחבבה על

ביאורים והרחבות

מותר מהתורה (רבי יוחנן אסור חצי שיעור מדאורייתא), יסבור שמשנתנו נקטה "אסור", כי מכל
מקום אסור לאכול אפילו חצי שיעור ביום הכיפורים - מדרבנן.

109. גרסינן בגמרא (עד, ב): תנו רבנן: "תענו את נפשתיכם", יכול ישב בחמה או בצנה כדי
שיצטער? תלמוד לומר "וכל מלאכה לא תעשו". מה מלאכה שב ואל תעשה, אף ענוי נפש
שב ואל תעשה. ואימא היכא דיתבי בשימשא וחיים ליה, לא נימא ליה קום טוב בטולא (היכן
שיושב בחמה וחס לו, לא נאמר קום שב בצל), יתיב בטולא וקריר ליה לא נימא ליה קום טוב
בשימשא (היכן שיושב בצל וקר לו לא נאמר לו קום שב בשמש)? דומיא דמלאכה (בדומה לאיסור
מלאכה) מה מלאכה לא חלקת בה, אף ענוי לא תחלוק בו.

עוד למדין (עו, א), הני חמשה ענווין כנגד מי? אמר רב חסדא: כנגד חמשה ענווין שבתורה,
"ובעשור לחודש השביעי הזה... ועניתם את נפשותיכם", "ואך בעשור לחודש השביעי הזה,
יום הכיפורים הוא... ועניתם את נפשותיכם", "שבת שבתון הוא לכם ועניתם את נפשותיכם",
"ושבת שבתון... וענייתם", "והיתה לכם לחוקת עולם בחודש השביעי, בעשור לחודש תענו
את נפשותיכם". הני חמשה הוו? ואנן שיתא תנן (אכילה, שתיה, רחיצה, סיכה, תשמיש המטה ונעילת
הסנדל)? שתיה בכלל אכילה היא, דאמר ריש לקיש מנין לשתיה שהיא בכלל אכילה, שנאמר:
"ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך תירשך ויצהרך", תירוש חמרא הוא, וקרי ליה ואכלת.

110. גרסינן בגמרא (עו, ב) רחיצה וסיכה מנא לן דאיקרי עינוי? דכתיב (דניאל י, א): "לחם
חמדות לא אכלתי ובשר ויין לא בא אל פי וסוך לא סכתי". מאי לחם חמדות לא אכלתי?
אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת: אפילו נהמא דחיטי דכיייתא לא אכל (אפילו לחם
של חיטים נקיות לא אכל). ומנא לן דחשיב כעינוי? דכתיב: "ויאמר אלי אל תירא דניאל, כי מן
היום הראשון אשר נתת את לבך להבין ולהתענות לפני אלהיך נשמעו דבריך, ואני באתי
בדבריך". אשכחן סיכה (הקרויה עינוי), רחיצה מנא לן? אמר רב זוטרא ברבי טוביה: אמר קרא:
"ותבא כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו". ואימא כשתיה? דומיא דשמן, מה שמן מאבראי, אף
מים מאבראי. והא תנא איפכא קא נסיב לה, דתנן: מנין לסיכה שהיא כשתיה ביום הכפורים?
אף על פי שאין ראייה לדבר זכר לדבר שנאמר: "ותבא כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו"? אלא
אמר רב אשי: רחיצה מגופיה דקרא שמיע ליה, דכתיב "וסוך לא סכתי".

עוד למדין בשם רבי יצחק שמניעת רחיצה הווי עינוי, דכתיב "מים קרים על נפש עיפה"
(משלי כה, כה. משמע שעיף פירושו זה שלא רחץ).

111. בגמרא (עו, א) למדין, שמניעת נעילת הסנדל הווי עינוי, דאמר רב נחמן בר יצחק מהכא:
"מנעי רגלך מיחף וגרונוך מצמאה" (ירמיה ב, כה), מנעי עצמך מן החטא, כדי שלא יבא רגלך
לידי יחוף, מנעי לשונך מדברים בטלים, כדי שלא יבא גרונוך לידי צמאה.

112. בגמרא למדין שמניעת תשמיש הווי עינוי דכתיב (בראשית לא, ג): "אם תענה את בנותי

ר' עובדיה מברטנורא
בעלה. וכל שלשים יום קרויה
כלה: והחיה. יולדת: תנעול.
מפני הצנה: דברי ר"א. אכלהו
קאי, אמלך וכלה וחיה. והלכה
כר"א: ב ככותבת. תמרה גסה.
והיא פחות מכביצה. ואף ע"ג
דכל שעורי אכילה בכזית, היינו
משום דכתיב בהו אכילה, אבל
הכא דלא כתיב אלא אשר לא
תעונה, גמירי דבבבציר
מככותבת לא מיתבא דעתיה
והוי מעונה. ומיהו קי"ל דחצי
שעור אסור מן התורה אלא
שאין חייבין כרת ולא לוקין
אלא על כשיעור: כמלא
לוגמיו. כל שאילו יסלקנו לצד

חכמים. והחיה - יולדת תוך שלושים יום אחר
הלידה תנעול את הסנדל מפני שהצינה קשה לה,
דברי רבי אליעזר¹¹³, וְחַכְמִים אוֹסְרִין בכל
אלה:

משנה ב

האובל ביום הכיפורים אוכל ששיעורו ככותבת
הגסה - תמרה גדולה¹¹⁴ פמוה וְגַרְעֵינְתָה - כדי
נפח של תמר וגרעינו, וְהַשׁוֹתָה מְלֵא לְגֻמְיוֹ - מלא
חלל פיו¹¹⁵ - חַיֵּב כרת במזיד וחטאת בשוגג. וְכָל
מיני האכלין מִצְטָרְפִין לְכּוֹתֶבֶת. כָּל מיני
הַמְשָׁקִין מִצְטָרְפִין לְמֵלֵא לְגֻמְיוֹ. אבל האובל
פחות מכשיעור וְשׁוֹתָה פחות מכשיעור אֵין
מִצְטָרְפִים יחד לשיעור חיוב¹¹⁶:

ביאורים והרחבות

ואם תקח נשים על בנותי". אם תענה - מתשמיש, ואם תקח - מצרות (שלא יסיף להן צרות).
113. בגמרא (ע"ה, ב) למדין שמשנתנו היא אליבא דרבי חנניא בן תרדיון, כדגרסינן: מתניתין
מני? רבי חנניא בן תרדיון היא, דתניא: המלך והכלה לא ירחצו את פניהם, רבי חנניא בן
תרדיון אומר משום רבי אליעזר: המלך והכלה ירחצו את פניהם. החיה לא תנעול את הסנדל,
רבי חנניא בן תרדיון אומר משום רבי אליעזר: החיה תנעול את הסנדל. מאי טעמא? מלך
משום דכתיב "מלך ביפיו תחזינה עיניך". כלה מאי טעמא? כדי שלא תתגנה על בעלה. אמר
ליה רב לרבי חייא: כלה עד כמה? אמר ליה כדתניא: אין מונעין תכשיטין מן הכלה כל שלשים
יום. החיה תנעול את הסנדל - משום צינה, אמר שמואל: אם מחמת סכנת עקרב - מותר.
114. פירוש: אף על פי שבכל איסורי אכילה שבתורה שיעור החיוב הוא ב"כזית", שהוא קטן
מכביצה, לענין יום הכיפורים חייבים בשיעור גדול יותר, שרק באכילת שיעור של ככותבת
או יותר מתיישבת דעתו של האוכל. בגמרא (ע"ה, ב) נחלקו בשיעור ככותבת, רב יהודה סובר
שהוא יותר מכביצה, ורב זביד סובר שהוא פחות מכביצה.
115. בגמרא (פ, א) למדין: לא מלא לוגמיו ממש, אלא כל שאילו יסלקנו לצד אחד ויראה
כמלא לוגמיו. לכן יש לתקן במשנה ולגרס "כמלא לוגמיו".
עוד ושאלין (פ, ב): מדוע באכילה קבעו שיעור אחיד לכולם "בככותבת", ואילו בשתיה קבעו
שיעור לפי "כמלא לוגמיו" של כל אדם ואדם? והשיבו בשם אביי: קים להו לרבנן בככותבת
דבהכי מיתבא דעתיה, בציר מהכי לא מיתבא (מוחזק לחכמים שבשיעור ככותבת מתיישבת דעתו
של אדם, ובפחות מכן אין מתיישבת דעתו). בשתיה - בדידיה מיתבא דעתיה, בדחבריה לא מיתבא
דעתיה (לכן בשתיה קבעו לכל אחד ואחד שיעור כמלא לוגמיו שלו).
116. בגמרא (פ"א, א) למדין בשם רב חיסדא, שהלכה זו במשנה במחלוקת שנויה, ושיטת רבי
יהושע היא. שכן שנינו במעילה: כלל אמר רבי יהושע: כל שטומאתו ושיעורו שווה (כגון שני
חצאי זתים משני מתים, או משתי נבלות) מצטרף. טומאתו ולא שיעורו (כגון שרץ ונבלה ששניהן
טומאת ערב אבל אין שיעורן שווה לטמא, שזה בכזית וזה בכעדשה), שיעורו ולא טומאתו (כגון מת
ונבלה ששניהם בכזית ואולם זה טומאת שבעה וזה טומאת ערב), לא טומאתו ולא שיעורו, אין